

تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های دکترای شهرسازی و معماری دانشکده هنرهای زیبا

سعادت احمدزاده^۱

چکیده

پژوهش حاضر به وضعیت استناد در مآخذ پایان‌نامه‌های دکترای معماری و شهرسازی دانشکده هنرهای زیبا از ابتدا تا پایان سال ۱۳۸۱ می‌پردازد. هدف پژوهش بررسی الگوهای رفتاری فارغ‌التحصیلان و ویژگی‌های استفاده از منابع اطلاعاتی در کارهای تحقیقی آنان است. روش تحقیق تجزیه و تحلیل استنادی است. ۳۵ عنوان پایان‌نامه در دو رشته تحصیلی ۵۵۴۲ استناد دارند. کتاب‌ها با ۴۵۸۰ (۸۲/۶ درصد) بیشترین استناد را دارند. متوسط استناد برای هر پایان‌نامه ۱۵۸/۳ استناد است. بیشترین آنها به رشته معماری با ۱۸۷/۶ استناد و کمترین آن به رشته شهرسازی با ۱۳۸/۹ استناد اختصاص دارد. توزیع زبانی استنادها نشان می‌دهد که بیشترین زبان استناد شده زبان فارسی است. انگلیسی دومین زبان مورد استناد بوده است. میانگین نیم عمر منابع مورد استفاده در رشته شهرسازی ۱۷ سال و یک‌ماه و در رشته معماری ۱۵ سال و ۳ ماه است که نیم عمر متوسط کل منابع در این دو رشته ۱۶ سال و دو ماه می‌شود. مجلات نیز از قانون برادفورد تبعیت می‌کنند. با استفاده از این قانون مجلات هسته مورد استفاده مشخص می‌شود. در این پژوهش پربسامدترین مؤلف محمود توسلی و محمد منصور فلامکی، و پربسامدترین عنوان «تئوری شکل خوب شهر و فضا، زمان و معماری» است.

کلیدواژه‌ها

معماری، شهرسازی، نیم عمر منابع، قانون برادفورد، پایان‌نامه‌های دکترای، دانشکده هنرهای زیبا، تحلیل استنادی

مقدمه

پایان‌نامه یا رساله، نخستین کار تحقیقی جدی دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا به شمار می‌رود. این نوشته‌های تحقیقاتی نقش قابل توجهی در ارائه اطلاعات علمی دارند. بیشتر موضوعات پایان‌نامه‌ها

جدید و غیر تکراری است و از منابعی استفاده می‌شود که به نحوی به موضوع پایان‌نامه مرتبط است.

«پایان‌نامه‌ها، نخست به عنوان مدارک مفید پژوهشی (به اعتبار متن تحقیق) و دیگر به مثابه نوعی کتابشناسی تخصصی (به اعتبار فهرست مآخذ پایانی) جزء بهترین منابع پژوهشی موجود در کتابخانه‌ها برشمرده می‌شود» (۳: ۶ و ۱۱).

پژوهش حاضر به وضعیت استناد در مآخذ پایان‌نامه‌های دکترای معماری و شهرسازی دانشکده هنرهای زیبا از ابتدا تا پایان سال ۱۳۸۱ می‌پردازد. هدف پژوهش بررسی الگوهای رفتاری فارغ‌التحصیلان و ویژگی‌های استفاده از منابع اطلاعاتی در کارهای تحقیقی آنان است.

آنچه پایان‌نامه‌ها را از دیگر متون متمایز می‌کند پرداختن به موضوع‌های بدیع با نگرش‌های نوین است. با توجه به افزایش حجم متون علمی، یکی از روش‌های سنجش، کتابسنجی است و تحلیل استنادی یکی از روش‌های کتابسنجی است. در این بررسی با استفاده از تحلیل استنادی به بررسی مآخذ پایان‌نامه‌های دکترای دانشکده هنرهای زیبا پرداخته شده است. دوره دکترای دانشکده هنرهای زیبا در سه رشته معماری، شهرسازی و پژوهش هنر، دانشجو دارد و دو رشته معماری و شهرسازی فارغ‌التحصیل داده است. در این پژوهش ۳۵ پایان‌نامه مربوط به فارغ‌التحصیلان دورشته معماری و شهرسازی در فاصله سال‌های تحصیلی ۷۶-۱۳۷۵ لغایت ۸۱-۱۳۸۰ بررسی شد. هدف پژوهش بررسی الگوهای رفتاری فارغ‌التحصیلان این دو رشته و نیز بررسی ویژگی‌های رفتاری استفاده از منابع اطلاعاتی در پایان‌نامه‌هاست، همچنین موارد زیر نیز مشخص می‌شود:

- ارتباط میان رشته و نوع استنادها؛
- میزان تازگی یا قدمت منابع استفاده شده؛
- تعیین نشریاتی که بر اساس قانون برادفورد بیشترین استفاده را دارند؛

- تعیین مؤلفان و عناوینی که از آنها بیشتر استفاده شده و دارای بیشترین استناد هستند.

سوالات پژوهش

۱. تعداد پایان‌نامه‌های مورد بررسی در رشته معماری و شهرسازی چقدر است؟
۲. توزیع فراوانی انواع محمل‌های اطلاعاتی در پایان‌نامه‌های مورد بررسی چگونه است؟
۳. توزیع فراوانی استناد به کتاب به تفکیک زبان و رشته چگونه است؟
۴. توزیع فراوانی انواع منابع و تعداد استناد به آنها به تفکیک زبان چگونه است؟
۵. توزیع فراوانی مطلق استنادها بر حسب نوع منبع و رشته چگونه است؟
۶. میزان همبستگی میان سال نشر کتاب‌های مورد استناد و تعداد استناد به آنها چقدر است؟
۷. در استنادها، مجلات هسته بر اساس الگوی برادفورد کدامند؟
۸. مؤلفان پر استناد کدامند؟
۹. پربسامدترین منابع مورد استناد در پایان‌نامه‌ها کدامند؟

هدف و فایده پژوهش

هدف پژوهش بررسی الگوی رفتاری فارغ‌التحصیلان دکترای معماری و شهرسازی، و نیز بررسی ویژگی‌های استفاده از منابع اطلاعاتی در کارهای تحقیقی آنان است. با بررسی وضعیت استنادها در پایان‌نامه‌های دانشجویان مشخص می‌شود که آنها از چه منابعی در پایان‌نامه‌های خود استفاده می‌کنند.

اهداف جزئی

۱. تعیین ارتباط میان رشته و میزان استناد به کتاب و نشریه؛
۲. تعیین نیم عمر منابع استنادی رشته‌های مدنظر؛
۳. تعیین سیاهه درجه‌بندی شده از عناوین نشریاتی که بیشترین استفاده را بر اساس قانون برادفورد دارند؛
۴. تعیین سیاهه درجه‌بندی شده کتاب‌ها بر اساس بیشترین استناد به آنها.

فرضیه پژوهش

۱. میان زمان نشر و تعداد دفعات استناد همبستگی مثبت وجود دارد. یعنی هر چه زمان نشر به حال نزدیکتر باشد، تعداد دفعات استناد بیشتر است.
۲. کتاب‌ها دارای بیشترین استناد هستند.
۳. میانگین استناد، بیش از ۱۰۰ استناد در هر پایان‌نامه است.

متغیرهای اساسی پژوهش

متغیر مستقل: پایان‌نامه‌هایی که مورد بررسی استنادی قرار می‌گیرند، متغیر مستقل هستند.

متغیر وابسته: منابع و مآخذی است که در پایان‌نامه‌ها به آنها استناد شده است.

روش پژوهش

پژوهش از نوع پیمایشی - تحلیلی است و در آن از کتابسنجی و روش تحلیل استنادی، استفاده شده است.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری، همه پایان‌نامه‌های دکترای دانشکده هنرهای زیباست. تا زمان تحقیق در دو رشته معماری و شهرسازی، ۳۵ جلد پایان‌نامه وجود دارد و مجموع استنادهای ذکر شده در این پایان‌نامه‌ها ۵۵۴۲ استناد است. همه استنادها به‌طور مستقل و موردی بررسی شده و از نمونه‌گیری استفاده نشده است.

محدودیت‌های پژوهش

۱. کامل نبودن اطلاعات کتابشناختی تعدادی از مآخذ مورد مطالعه؛
۲. شناخت ناکافی و ناآگاهی نویسندگان پایان‌نامه‌ها از روش تحقیق و اصول نگارش کتابشناختی منابع.

شیوه‌های گردآوری اطلاعات

اطلاعات مد نظر با مراجعه به کتابخانه و مشاهده پایان‌نامه‌ها گردآوری شده است. از بخش منابع و مآخذ پایان‌نامه‌های دکترای کپی تهیه شد و سپس مشخصات استنادها بر اساس نوع محمل‌های اطلاعاتی، عنوان، نویسنده، محل نشر و سال نشر در فیش‌های جداگانه

نوشته شد. اطلاعات دو رشته معماری و شهرسازی که در حال حاضر فارغ‌التحصیل دکترای دارند، به تفکیک تهیه شده است.

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش در ایران

میترا سیفی رستمی پایان‌نامه خود را با نام «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های رشته حقوق بین‌الملل و روابط بین‌المللی دانشگاه تهران در فاصله سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۶۷» به این موضوع اختصاص داده است. روش پژوهش تحلیل استنادی است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که از ۱۲۱ عنوان پایان‌نامه، در هر رشته تحصیلی تعداد استنادها ۱۴۶۶ استناد و متوسط استناد در هر پایان‌نامه ۱۰۲ استناد است. نیم عمر منابع در رشته‌های مورد مطالعه، ۷۲/۶ سال در رشته روابط بین‌الملل و ۱۳ سال در رشته حقوق بین‌الملل است که نشان‌دهنده کهنگی منابع اطلاعاتی مورد استفاده دانشجویان است. منبع عمده مورد استفاده دانشجویان این دوره‌ها، کتاب‌ها تشکیل می‌دهد و سپس مجلات دومین منبع مورد استفاده آنان است. زبان فارسی در مرتبه اول و زبان انگلیسی دومین زبان مورد استفاده بوده است. مجلات مورد استفاده از قانون برادفورد تبعیت می‌کنند (۴).

فریال شفیعی پایان‌نامه خود را با نام «تحلیل

در این پژوهش پربسامدترین مؤلف محمود توسلی و محمدمنصور فلامکی، و پربسامدترین عنوان «تئوری شکل خوب شهر و فضا، زمان و معماری» است.

استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات عرب دانشکده ادبیات دانشگاه تهران سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۷۰» به این موضوع اختصاص داده است. روش پژوهش تحلیل استنادی است. نتایج نشان می‌دهد

که کتاب با اکثریت قاطع یعنی ۹۸ درصد بالاترین رقم استناد را در میان انواع منابع به خود اختصاص داده است. در بررسی زبان استناد، زبان عربی با ۲۱۱۱ استناد

متوسط استناد در پایان نامه های رشته معماری
۱۸۷/۶ و در رشته شهرسازی ۱۳۸/۹ استناد
بوده است و در کل ۳۵ پایان نامه ۵۵۴۲ استناد
دارند که متوسط استناد برای هر پایان نامه
۱۵۸/۳ استناد است. این مطلب فرضیه ۳ پژوهش
را مبنی بر اینکه میانگین استناد، بیش از
۱۰۰ استناد در هر پایان نامه است تأیید می کند.

رتبه اول را دارد و سپس زبان فارسی با ۳۲۶ استناد، زبان انگلیسی با ۱۰ استناد و زبان فرانسه با ۲ استناد در رتبه های بعدی قرار دارند. میان زمان نشر کتاب های تألیفی و تعداد دفعات استناد، همستگی مثبت وجود دارد. نیم عمر استناد به کتاب از سال ۱۹۲۵ تا ۱۹۹۵ در کشور لبنان ۸۲ درصد، در ایران ۹۷ درصد و در مصر ۸۵ درصد است. به ۷ عنوان مجله فارسی مجموعاً ۱۱ بار و به ۱۸ عنوان مجله عربی مجموعاً ۲۶ بار استناد شده است. ۲۵ درصد از زمان تألیف کتاب ها در محدوده سال های ۱۸۵۰ تا ۱۸۹۰ است (۵).

باهره آژیده پایان نامه خود را با نام «تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران» به این موضوع اختصاص داده است. نتایج نشان دهنده آن است که کتاب بیشترین استناد را داشته است. در بررسی زبان مورد استناد میزان استناد به منابع فارسی و عربی بیشتر از منابع لاتین است. برای بررسی موضوعی منابع مورد استفاده، مآخذ بر اساس رده بندی دیویی دسته بندی شده و مشخص شد که به ترتیب از رده های ۸۰۰ (ادبیات) و ۲۰۰ (دین) ۴۰۰ (زبان) و ۹۰۰ (تاریخ و جغرافیا) بیشترین استفاده شده و پر بسامدترین منابع هستند. پراستنادترین مؤلف در این پژوهش عبدالحسین آذرنگ است (۲).

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

پوپوویچ^۲ در پژوهش خود ۲۸۰۵ استناد مربوط به پایان نامه را بر مبنای شکل نشریه، عنوان مجله، موضوع، فاصله زمانی، زبان، و ناشران تجزیه و تحلیل کرده است. پایان نامه ها از میان رساله های دکترای رشته بازرگانی و مدیریت دانشگاه ایالتی نیویورک در بوفالو و نیز رساله های اعضای هیئت علمی این دانشگاه که از دانشگاه های دیگر فارغ التحصیل شده اند، انتخاب شده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که نزدیک به ۵۰ درصد از ۶۲ عنوان پایان نامه در کتابخانه دانشگاه موجود است. موضوعات متعلق به تک نگاشته ها و نشریات ادواری به ۶۲ عنوان ارجاع شده است. ۷۰ درصد از ارجاعات، به منابع کمتر از ۱۰ سال داده شده است. همه موارد استناد به زبان انگلیسی بوده است (۸).

لعل^۳ در پژوهش خود ۲۲ پایان نامه دکترای خاکشناسی دانشگاه کشاورزی راجند را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده که از ۴۳۶۱ استناد، تعداد ۳۱۶۱ استناد (۷۲/۵ درصد) به نشریات ادواری، ۳۷۹ (۸/۷ درصد) به انتشارات دولتی، ۲۹۲ (۶/۷ درصد) به کتاب، ۲۳۹ (۵/۵ درصد) به دستورالعمل ها، ۱۶۷ (۳/۸ درصد) به بولتن ها، و ۱۲۳ استناد (۲/۸ درصد) به پایان نامه ها اختصاص داشته است (۷).

شیوه تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش

اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از روش های آماری مانند دسته بندی داده ها بر حسب توزیع فراوانی و تعیین درصد در جداولی بر اساس پرسش های پژوهش قرار گرفته و برای ترسیم نمودارها از نرم افزار اکسل^۴ استفاده شده است.

توزیع فراوانی پایان نامه ها به تفکیک رشته و سال تحصیلی

با توجه به جدول ۱ بیشترین تعداد پایان نامه در رشته شهرسازی ۲۱ عنوان است و بیشترین فارغ التحصیلان در سال های تحصیلی ۷۷-۷۸ و ۸۱-۸۰ هر کدام ۹ نفر بوده است. این جدول در پاسخ پرسش اول پژوهش است.

2.Popovich
3.Lal
4.Excel

جدول ۰۱. توزیع فراوانی پایان نامه ها به تفکیک رشته و سال تحصیلی

سال / رشته	۷۵-۷۶	۷۶-۷۷	۷۷-۷۸	۷۸-۷۹	۷۹-۸۰	۸۰-۸۱	جمع
معماری	۰	۲	۴	۳	۰	۵	۱۴
شهرسازی	۱	۲	۵	۵	۴	۴	۲۱
جمع	۱	۴	۹	۸	۴	۹	۳۵

جدول ۰۲ در پاسخ به سؤال ۲ پژوهش ترسیم شده‌اند و نشان می‌دهند که ۴۵۸۰ استناد (۸۲/۶ درصد) به کتاب، و ۷۱۹ استناد (۱۳ درصد) به مجله و ۱۰۹ استناد (۲ درصد) به پایان نامه‌ها و ۱۳۴ استناد (۲/۴ درصد) به دیگر منابع اختصاص داشته است. در مجموع تعداد می‌کند.

جدول ۰۲ در پاسخ به سؤال ۲ پژوهش ترسیم شده‌اند و نشان می‌دهند که ۴۵۸۰ استناد (۸۲/۶ درصد) به کتاب، و ۷۱۹ استناد (۱۳ درصد) به مجله و ۱۰۹ استناد (۲ درصد) به پایان نامه‌ها و ۱۳۴ استناد (۲/۴ درصد) به دیگر منابع اختصاص داشته است. در مجموع تعداد می‌کند.

جدول ۰۲. توزیع فراوانی انواع منابع و تعداد استناد به آنها

نوع منبع	تعداد عناوین		تعداد استناد به منابع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کتاب	۳۹۵۰	۸۰/۵	۴۵۸۰	۸۲/۶
مجله	۷۱۹	۱۴/۶	۷۱۹	۱۳
پایان نامه و گزارش‌ها	۱۰۹	۲/۲	۱۰۹	۲
دیگر منابع	۱۳۴	۲/۷	۱۳۴	۲/۴
جمع کل	۴۹۱۲	۱۰۰	۵۵۴۲	۱۰۰

از مجموع کل ۵۵۴۲ استناد در پایان نامه‌ها، ۲۵۸۶ استناد به زبان فارسی مربوط به کتاب، و ۱۹۸۰ استناد به زبان انگلیسی مربوط به کتاب، و ۱۱۴ استناد به کتاب به زبان عربی است.

کل استنادها در پایان نامه‌های مورد بررسی ۵۵۴۲ مورد بوده است. نتایج این بخش فرضیه دوم پژوهش را مبنی بر اینکه کتاب‌ها دارای بیشترین استناد هستند تأیید می‌کند. با توجه به جدول ۳ متوسط استناد در پایان نامه‌های رشته معماری ۱۸۷/۶ و در رشته شهرسازی ۱۳۸/۹ استناد

جدول ۰۳. توزیع فراوانی مطلق پایان نامه ها و متوسط استنادها به تفکیک رشته

رشته	معماری	شهرسازی	جمع
تعداد پایان نامه‌ها	۱۴	۲۱	۳۵
تعداد استنادها	۲۶۲۶	۲۹۱۶	۵۵۴۲
متوسط تعداد استنادها	۱۸۷/۶	۱۳۸/۹	۱۵۸/۳

درصد به زبان انگلیسی و ۳ درصد به زبان عربی است. گرایش دانشجویان این دوره به منابع فارسی بیشتر از منابع انگلیسی است.

توزیع فراوانی انواع منابع به تفکیک زبان

جدول ۵ نیز در پاسخ به پرسش ۴ پژوهش است و

جدول ۴ در پاسخ به سؤال سوم پژوهش است و نشان می‌دهد که منابع فارسی مورد استفاده در رشته معماری ۵۱/۶ درصد و در رشته شهرسازی ۶۰/۵ درصد است. استناد به منابع انگلیسی در رشته معماری ۴۸/۲ درصد و در رشته شهرسازی ۳۹/۱ درصد است. استناد

جدول ۴. توزیع فراوانی استناد به کتاب بر حسب زبان و به تفکیک رشته

رشته	معماری		شهرسازی		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
فارسی	۱۰۷۰	۵۱/۶	۱۵۱۶	۶۰/۵	۲۵۸۶	۵۶/۵
انگلیسی	۱۰۰۰	۴۸/۲	۹۸۰	۳۹/۱	۱۹۸۰	۴۳/۲
عربی	۵	۰/۲	۹	۰/۴	۱۴	۰/۳
جمع	۲۰۷۵	۱۰۰	۲۵۰۵	۱۰۰	۴۵۸۰	۱۰۰

نشان می‌دهد که از مجموع کل ۵۵۴۲ استناد در پایان‌نامه‌ها، ۲۵۸۶ استناد به زبان فارسی مربوط به کتاب، و ۱۹۸۰ استناد به زبان انگلیسی مربوط به کتاب، و ۱۴ استناد به کتاب به زبان عربی است. از استناد به مجلات، ۴۸۲ استناد به زبان فارسی و ۲۳۷ استناد به زبان انگلیسی است. در استناد به پایان‌نامه‌ها و گزارش‌ها، ۱۰۶ استناد به زبان فارسی و ۳ استناد به زبان انگلیسی است. استناد به دیگر منابع از قبیل اینترنت، همایش‌ها، گردهمایی‌ها، نقشه‌ها، ۷۴ استناد به زبان فارسی و ۶۰ استناد به زبان انگلیسی است. در این جدول تعداد استنادها به فارسی ۳۲۴۸ مورد است که زبان فارسی زبان غالب محسوب می‌شود.

به منابع عربی در رشته معماری ۰/۲ درصد و در رشته شهرسازی ۰/۴ درصد است. در مجموع ۵۶/۵ درصد از منابع مورد استفاده دانشجویان به زبان فارسی و ۴۳/۲

نیم عمر کتاب‌های استفاده شده در رشته معماری ۱۸ سال و ۳ ماه و در رشته شهرسازی ۱۷ سال و یک ماه است. میانگین نیم عمر هر دو رشته ۱۷ سال و هفت ماه است.

جدول ۵. توزیع فراوانی انواع منابع به تفکیک زبان

زبان	فارسی	انگلیسی	عربی
کتاب	۲۵۸۶	۱۹۸۰	۱۴
مجله	۴۸۲	۲۳۷	—
پایان‌نامه‌ها و گزارش‌ها	۱۰۶	۳	—
دیگر منابع	۷۴	۶۰	—
جمع	۳۲۴۸	۲۲۸۰	۱۴

توزیع فراوانی مطلق استانداردها بر حسب نوع

منبع و رشته

جدول ۶ نیز در پاسخ به پرسش ۵ پژوهش است و نشان می‌دهد در رشته معماری، ۲۰۷۵ استاندارد (۷۹ درصد) به کتاب و ۴۳۸ استاندارد (۱۶/۷ درصد) به مجله، ۵۲ استاندارد (۲ درصد) به پایان‌نامه و ۶۱ استاندارد (۲/۳ درصد) به دیگر منابع بوده است. در رشته شهرسازی ۲۵۰۵ استاندارد (۸۵/۹ درصد) به کتاب، ۲۸۱ استاندارد (۹/۶ درصد) به

۵۰ درصد آن یعنی ۵۰۰ مورد را در نظر بگیریم، فراوانی آن میان سال‌های ۱۹۸۵ تا ۲۰۰۲ است که طبق محاسبات نیم عمر کتاب لاتین مورد استاندارد در رشته معماری برابر ۱۸ سال و ۳ ماه است.

محاسبه میانگین نیم عمر دو رشته معماری و شهرسازی

جدول ۷ نشان می‌دهد که نیم عمر کتاب‌های استفاده شده در رشته معماری ۱۸ سال و ۳ ماه و در رشته شهرسازی

جدول ۶. توزیع فراوانی مطلق استانداردها بر حسب نوع منبع و رشته

نوع منبع	رشته	معماری		شهرسازی	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
کتاب		۲۰۷۵	۷۹	۲۵۰۵	۸۵/۹
مجله		۴۳۸	۱۶/۷	۲۸۱	۹/۶
پایان‌نامه و گزارش‌ها		۵۲	۲	۵۷	۲
دیگر منابع		۶۱	۲/۳	۷۳	۲/۵
جمع کل		۲۶۲۶	۱۰۰	۲۹۱۶	۱۰۰

۱۷ سال و یک ماه است. میانگین نیم عمر هر دو رشته ۱۷ سال و هفت ماه است.

مجله، و ۵۷ استاندارد (۲ درصد) به پایان‌نامه و ۷۳ استاندارد (۲/۵ درصد) به دیگر منابع بوده است.

تعیین ضریب همبستگی

با توجه به پرسش ۶ پژوهش، جداول ۸ تا ۱۱ نشان‌دهنده متوسط ضریب همبستگی محاسبه شده کتاب‌های معماری و شهرسازی، یعنی $R=0/885$ است که نشان از همبستگی مثبت میان سال نشر کتاب‌ها و تعداد استاندارد را دارد بدین معنا که هر چه زمان نشر به حال نزدیک‌تر باشد، تعداد دفعات استاندارد بیشتر است و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. ضریب همبستگی کتاب‌های لاتین شهرسازی $R=0/163$ و ضریب همبستگی کتاب‌های فارسی شهرسازی $R=0/807$ است.

محاسبه نیم عمر کتاب‌های لاتین شهرسازی
تعداد استاندارد به کتاب‌های لاتین شهرسازی ۹۸۰ مورد بود که اگر ۵۰ درصد از استانداردها یعنی حدود ۵۰۰ مورد را در نظر بگیریم، توزیع فراوانی آن میان سال‌های ۱۹۸۴ و ۲۰۰۰ خواهد بود که برابر محاسبات زیر به‌طور دقیق‌تر، نیم عمر کتاب لاتین در رشته شهرسازی برای ۱۷ سال و یک‌ماه خواهد بود.

محاسبه نیم عمر کتاب‌های لاتین معماری

تعداد استاندارد به کتاب‌های لاتین معماری ۱۰۰۰ مورد بود که اگر

جدول ۷. محاسبه میانگین نیم عمر کتاب‌های مورد استفاده دو رشته معماری و شهرسازی

نیم عمر	رشته
۱۸/۳	معماری
۱۷/۱	شهرسازی
۱۷/۷	میانگین نیم عمر رشته‌ها

جدول ۸. محاسبه ضریب همبستگی کتب لاتین شهرسازی

سال نشر	نقطه میانی سال نشر X	تعداد استاد Y	X ²	Y ²	XY
۱۹۰۰-۱۹۱۵	۵	۴	۲۵	۱۶	۲۰
۱۹۱۱-۱۹۲۰	۱۵	۳	۲۲۵	۹	۴۵
۱۹۲۱-۱۹۳۰	۲۵	۰	۶۲۵	۰	۰
۱۹۳۱-۱۹۴۰	۳۵	۴	۱۲۲۵	۱۶	۱۴۰
۱۹۴۱-۱۹۵۰	۴۵	۱۰	۲۰۲۵	۱۰۰	۴۵۰
۱۹۵۱-۱۹۶۰	۵۵	۲۰	۳۰۲۵	۴۰۰	۱۱۰۰
۱۹۶۱-۱۹۷۰	۶۵	۱۳۶	۴۲۲۵	۱۸۴۹۶	۸۸۴۰
۱۹۷۱-۱۹۸۰	۷۵	۲۵۹	۵۶۲۵	۶۷۰۸۱	۱۹۴۲۵
۱۹۸۱-۱۹۹۰	۸۵	۱۷۹	۷۲۲۵	۳۲۰۴۱	۱۵۲۱۵
۱۹۹۱-۲۰۰۰	۹۵	۳۶۵	۹۰۲۵	۱۳۳۲۲۵	۳۴۶۷۵
	Σ x	Σ y	Σ x ²	Σ y ²	Σ x y
	۵۰۰	۹۸۰	۳۳۲۵۰	۲۵۱۳۸۴	۷۹۹۱۰

جدول ۹. محاسبه ضریب همبستگی کتاب‌های فارسی شهرسازی

سال نشر	نقطه میانی سال نشر X	تعداد استاد Y	X ²	Y ²	XY
۱۳۰۰-۱۳۱۰	۵	۵	۲۵	۲۵	۲۵
۱۳۱۱-۱۳۲۰	۱۵	۰	۲۲۵	۰	۰
۱۳۲۱-۱۳۳۰	۲۵	۷	۶۲۵	۴۹	۱۷۵
۱۳۳۱-۱۳۴۰	۳۵	۲۶	۱۲۲۵	۶۷۶	۹۱۰
۱۳۴۱-۱۳۵۰	۴۵	۸۵	۲۰۲۵	۷۲۲۵	۳۸۲۵
۱۳۵۱-۱۳۶۰	۵۵	۱۸۵	۳۰۲۵	۳۴۲۲۵	۱۰۱۷۵
۱۳۶۱-۱۳۷۰	۶۵	۳۶۴	۴۲۲۵	۱۳۲۴۹۶	۲۳۶۶۰
۱۳۷۱-۱۳۸۰	۷۵	۷۵۰	۵۶۲۵	۵۶۲۵۰۰	۵۶۲۵۰
	Σ x	Σ y	Σ x ²	Σ y ²	Σ x y
	۳۰۰	۱۴۲۲	۱۶۷۵۰	۷۳۷۱۹۶	۹۵۰۲۰

جدول ۱۰. محاسبه ضریب همبستگی کتاب‌های لاتین معماری

سال نشر	نقطه میانی سال نشر X	تعداد استناد Y	X ²	Y ²	XY
۱۹۰۰-۱۹۱۰	۵	۳	۲۵	۹	۱۵
۱۹۱۱-۱۹۲۰	۱۵	۴	۲۲۵	۱۶	۶۰
۱۹۲۱-۱۹۳۰	۲۵	۷	۶۲۵	۴۹	۱۷۵
۱۹۳۱-۱۹۴۰	۳۵	۶	۱۲۲۵	۳۶	۲۱۰
۱۹۴۱-۱۹۵۰	۴۵	۹	۲۰۲۵	۸۱	۴۰۵
۱۹۵۱-۱۹۶۰	۵۵	۴۷	۳۰۲۵	۲۲۰۹	۲۵۸۵
۱۹۶۱-۱۹۷۰	۶۵	۱۱۸	۴۲۲۵	۱۳۹۲۴	۷۶۷۰
۱۹۷۱-۱۹۸۰	۷۵	۲۲۰	۵۶۲۵	۴۸۴۰۰	۱۶۵۰۰
۱۹۸۱-۱۹۹۰	۸۵	۲۵۰	۷۲۲۵	۶۲۵۰۰	۲۱۲۵۰
۱۹۹۱-۲۰۰۰	۹۵	۲۹۱	۹۰۲۵	۸۴۶۸۱	۲۷۶۴۵
	Σ x	Σ y	Σ x ²	Σ y ²	Σ x y
	۵۰۰	۹۵۵	۳۳۲۵۰	۲۱۱۹۰۵	۷۶۵۱۵

N=10
R=%۹۱۱

در این جدول نیز مطابق فرمول پیرسون:
ضریب همبستگی کتاب‌های لاتین

جدول ۱۱. محاسبه ضریب همبستگی کتاب‌های فارسی معماری

سال نشر	نقطه میانی سال نشر X	تعداد استناد Y	X ²	Y ²	XY
۱۳۲۰-۳۰	۲۵	۹	۶۲۵	۸۱	۲۲۵
۱۳۳۱-۴۰	۳۵	۲۷	۱۲۲۵	۷۲۹	۹۴۵
۱۳۴۱-۵۰	۴۵	۷۲	۲۰۲۵	۵۱۸۴	۳۲۴۰
۱۳۵۱-۶۰	۵۵	۱۹۴	۳۰۲۵	۳۷۶۳۶	۱۰۶۷۰
۱۳۶۱-۷۰	۶۵	۲۵۳	۴۲۲۵	۶۴۰۰۹	۱۶۴۴۵
۱۳۷۱-۸۰	۷۵	۴۳۴	۵۶۲۵	۱۸۱۳۵۶	۳۲۵۵۰
	Σ x	Σ y	Σ x ²	Σ y ²	Σ x y
	۳۰۰	۹۱۹	۱۶۷۵۰	۲۹۵۹۹۵	۶۴۰۷۵

R= است. جدول ۱۱ نشان‌دهنده همبستگی مثبت میان سال نشر کتاب‌ها و تعداد دفعات استناد است.

ضریب همبستگی کتاب‌های لاتین معماری R=۰/۹۱۱ و ضریب همبستگی کتاب‌های فارسی معماری ۰/۹۵۸

استفاده از قانون برادفورد برای تعیین مجلات هسته

برای آزمایش قانون برادفورد، ابتدا سیاهه‌ای از همه عناوین نشریات ادواری که مورد استفاده و استناد دانشجویان بود به ترتیب نزولی «بسامد استفاده از آنها» به شکل الفبایی تهیه شد. سپس مطابق نمودار ۱ و ۲ و جداول ۱۲ و ۱۳ برای نشریات فارسی و لاتین مطابق قانون برادفورد عمل شد. این جداول در پاسخ به پرسش ۷ پژوهش است. «مدل برادفورد بیانگر این است که درج لگاریتم فراوانی تجمعی عناوین روی محور Xها و

مجلات از منابع مهم اطلاعاتی و حاوی جدیدترین اطلاعات علمی روز هستند. کهنگی مقالات بیان‌کننده کم‌اهمیت دادن به این منابع مهم اطلاعاتی است. پیشنهاد می‌شود که توجه بیشتری به گردآوری مجلات روزآمد و شناساندن این منابع از طرف کتابخانه برای دانشجویان بشود.

فراوانی تجمعی تعداد کل مراجعات به مجلات روی محور Yها باعث ایجاد نموداری به شکل f خواهد شد. با توجه به نمودارهای این دو جدول و با استناد به فرمول‌های ریاضی می‌توان تعداد عناوین مجلات را به ترتیب پررأجعه و کم‌رأجعه تقسیم کرده و این تقسیم‌بندی در

مناطق مختلف صورت‌پذیر است» (۶: ۳۱۹-۳۲۷). نمودار شامل دو بخش منحنی و خط راست است. نتیجه‌ای که به دست آمد برای نشریات فارسی $n=4$ است. به این معنا که ۴ عنوان نشریه جزء پرمراجعه‌ترین عناوین فارسی است و باید حتماً خریداری شود و در مجلات لاتین $n=6$ است که ۶ عنوان مجله لاتین جزء پرمراجعه‌ترین مجلات لاتین معماری و شهرسازی است. عناوین نشریات فارسی و لاتین که بیشترین استناد به آنها شده است به شرح زیر است:

۱. نشریه آبادی؛
۲. نشریه مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن؛
۳. نشریه معماری و شهرسازی؛
۴. نشریه هنرهای زیبا.

1. Journal of Ekistics;
2. Journal of Architectural Design;
3. Urban Age;
4. Journal of The School of Architecture of Illinois.

جدول ۱۲ مطابق قانون برادفورد (مدل گستره مجلات) نشان می‌دهد که به یک مجله ۶۷ بار مراجعه شده است و به مجله دیگر ۳۱ بار و در پایان جدول به ۱۹۲ عنوان مجله فقط یک بار مراجعه شده است و در ستون ششم جدول، لگاریتم فراوانی تجمعی عناوین در پایه نپر ($\log_{cf}$) محاسبه می‌شود و اندازه آنها در ستون مرتبط به آن از صفر تا $5/73$ درج شده است.

نمودار ۱. ضریب برادفورد نشریات فارسی معماری و شهرسازی

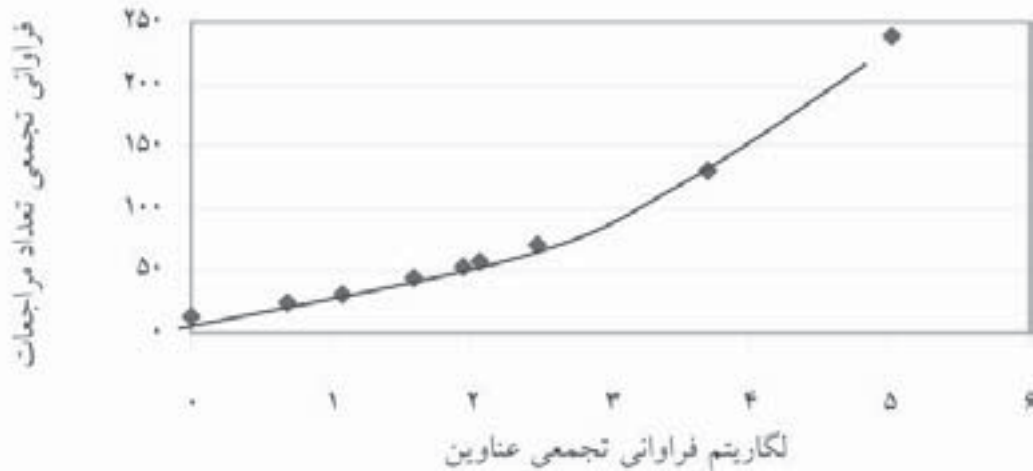
جدول ۱۲. محاسبه ضریب برادفورد نشریات فارسی معماری و شهرسازی

تعداد عناوین مجلات J	تعداد مراجعات A	تعداد کل مراجعات JA	فراوانی تجمعی CFJ به	فراوانی تجمعی مراجعات CFJA	فراوانی تجمعی عناوین e	تعداد دستجات برای کل تعداد k	محاسبات تعداد مراجعات	تعداد استفاده از عناوین مجلات در مناطق A	ضریب برادفورد bk
۱	۶۷	۶۷	۱	۶۷	۰	$J_1 = 2$	$1 \times 67 = 67$ $1 \times 31 = 31$	۹۸	-
۱	۳۱	۳۱	۲	۹۸	۰/۶۹	$J_2 = 4$	$1 \times 26 = 26$ $1 \times 25 = 25$ $1 \times 20 = 20$	۱۰۱	$J_2 : J_1 = 2$
۱	۳۰	۳۰	۳	۱۲۸	۱/۰۹	$J_3 = 11$	$1 \times 16 = 16$ $1 \times 15 = 15$ $1 \times 12 = 12$ $4 \times 8 = 32$ $2 \times 7 = 14$ $2 \times 6 = 12$	۱۰۱	$J_3 : J_2 = 2/75$
۱	۲۶	۲۶	۴	۱۵۴	۱/۳۹	$J_4 = 24$	$2 \times 6 = 12$ $5 \times 5 = 25$ $1 \times 4 = 4$	۹۷	$J_4 : J_3 = 3/1$
۱	۲۵	۲۵	۵	۱۷۹	۲/۱۹	$J_5 = 49$	$1 \times 4 = 4$ $4 \times 3 = 12$ $2 \times 2 = 4$	۹۸	$J_5 : J_4 = 1/44$
۱	۲۰	۲۰	۶	۱۹۹	۲/۵۶	$J_6 = 96$	$16 \times 2 = 32$ $8 \times 1 = 8$	۱۱۲	$J_6 : J_5 = 1/95$
۱	۱۶	۱۶	۷	۲۱۵	۲/۹۴	$J_7 = 112$	$1 \times 112 = 112$	۱۱۲	$J_7 : J_6 = 1/16$
۱	۱۵	۱۵	۸	۲۳۰	۲/۷۰	$\sum j = 308$	$49 \times 2 = 98$	$\sum A = 94$	$\sum bk = 12/4$
۱	۱۲	۱۲	۹	۲۴۲	۳/۳۷				
۴	۸	۳۲	۱۳	۲۷۴	۳/۲۲				
۲	۷	۱۴	۱۵	۲۸۸	۳/۳۷				
۴	۶	۲۴	۱۹	۳۱۲	۳/۲۲				
۵	۵	۲۵	۳۳۷	۳۴۱	۳/۲۲				
۱	۴	۴	۲۵	۳۴۱	۳/۲۲				
۴	۳	۱۲	۲۹	۳۵۳	۳/۳۷				
۸۷	۲	۱۷۴	۱۱۶	۵۲۷	۴/۷۵				
۱۹۲	۱	۱۹۲	۳۰۸	۷۱۹	۵/۷۳				
$\sum j = 308$		$\sum A, j = 79 = 719$							

جدول ۱۳. محاسبه ضریب برادفورد نشریات لاتین معماری و شهرسازی

تعداد عناوین مجلات J	تعداد مراجعات A	تعداد کل مراجعات JA	تعداد کل مراجعات به CFI	عناوین به CFI	فراوانی تجمعی CF J. A	فراوانی تجمعی e	لگاریتم فراوانی تجمعی عناوین پایه e	تعداد دستجات برای کل تعداد k	مراجعات تعداد مجلات در مناطق A	تعداد استفاده از عناوین مجلات در مناطق A	ضریب برادفورد b _k
۱	۱۳	۱۳	۱	۱۳	۰/۶۹	۰					
۱	۱۲	۱۲	۲	۲۵	۱/۰۹	۰/۶۹		J _۱ = ۸	۱×۱۲=۱۲ ۱×۷=۷	۵۸	-
۱	۷	۷	۳	۳۲	۱/۰۹	۱/۰۹		J _۲ = ۲۶	۲×۶=۱۲ ۲×۵=۱۰ ۱×۴=۴	۵۶	J _۲ : J _۱ = ۳/۲۵
۲	۶	۱۲	۵	۴۴	۱/۶۰	۱/۶۰		J _۳ = ۴۸	۳×۴=۱۲ ۲×۲=۴	۵۶	J _۳ : J _۲ = ۱/۸۵
۲	۵	۱۰	۷	۵۴	۱/۹۴	۱/۹۴		J _۴ = ۶۸	۸×۲=۱۶ ۴×۱=۴	۶۸	J _۴ : J _۳ = ۱/۴۲
۱	۴	۴	۸	۵۸	۲/۰۷	۲/۰۷			۱×۶۸=۶۸		
۴	۳	۱۲	۱۲	۷۰	۲/۴۸	۲/۴۸					
۳۰	۲	۶۰	۴۲	۱۳۰	۳/۷	۳/۷					
۱۰۸	۱	۱۰۸	۱۵۰	۲۳۸	۵/۰۱	۵/۰۱					
Σ j = ۱۵۰		Σ A _j = ۲۳۸						Σ j = ۱۵۰	Σ b _k = K b _k = ۶/۵۲ : ۴ b _k = ۱/۶۳	Σ A = ۲۳۸	Σ b _k = ۶/۵۲

نمودار ۲. ضریب برادفورد نشریات لاتین معماری و شهرسازی

پر بسامدترین مؤلفان در این بررسی به ترتیب محمود توسلی و محمد منصور فلامکی، و پر بسامدترین عناوین کتاب‌های فارسی به ترتیب نئوری شکل خوب شهر، و فضا، زمان و معماری است.

با محاسبات قانون برادفورد مشخص می‌شود که ۴ عنوان مجله جزء پر مراجعه‌ترین مجلات فارسی است و باید حتماً خریداری شود.

طبق جدول ۱۳، ۶ عنوان نشریه لاتین که پر مراجعه‌ترین نشریات لاتین است باید جزء اولویت خرید مجموعه مورد استفاده دانشجویان قرار گیرد.

جدول ۱۴. توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های فارسی معماری

مؤلف A	فراوانی F	تعداد کل استنادها FA
۱	۲۹	۲۹
۱	۲۸	۲۸
۱	۱۸	۱۸
۳	۱۵	۴۵
۱	۱۴	۱۴
۲	۱۰	۲۰
۵	۸	۴۰
۷	۶	۴۲
۴	۵	۲۰
۱۳	۴	۵۲
۲۴	۳	۷۲
۸۹	۲	۱۷۸
۵۱۲	۱	۵۱۲
جمع ۶۶۳		۱۰۷۰

توزیع فراوانی نویسندگانی که کتاب‌های تألیفی آنها مورد استناد واقع شده‌اند:

توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های فارسی معماری جدول ۱۴ نشان‌دهنده نویسندگان کتاب‌های فارسی معماری است که مورد استناد قرار گرفته‌اند. در مجموع ۱۰۷۰ استناد به ۶۶۳ نویسنده بوده که بیشترین استناد ۲۹ بار به یک مؤلف بوده و به ۵۱۲ نویسنده فقط یک بار استناد شده است.

توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های فارسی شهرسازی جدول ۱۵، نویسندگان کتاب‌های فارسی شهرسازی را که مورد استناد واقع شده‌اند نشان می‌دهد. طبق جدول بیشترین استناد به یک نویسنده با ۴۸ بار بوده است و به ۶۱۴ نویسنده فقط یک بار استناد شده است. در مجموع ۱۵۱۶ بار به ۸۲۶ مؤلف کتاب‌های فارسی شهرسازی استناد شده است.

جدول ۱۵. توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های فارسی

شهرسازی

تعداد کل استنادها FA	فراوانی F	مؤلف A
۴۸	۴۸	۱
۳۵	۳۵	۱
۲۲	۲۲	۱
۲۱	۲۱	۱
۱۸	۱۸	۱
۱۶	۱۶	۱
۱۵	۱۵	۱
۱۳	۱۳	۱
۳۶	۱۲	۳
۳۳	۱۱	۳
۱۰	۱۰	۱
۴۵	۹	۵
۸	۸	۱
۴۲	۷	۶
۶۰	۶	۱۰
۶۵	۵	۱۳
۱۰۸	۴	۲۷
۱۱۱	۳	۳۷
۱۹۶	۲	۹۸
۶۱۴	۱	۶۱۴
۱۵۱۶	جمع ۸۲۶	

جدول ۱۶. توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های لاتین

شهرسازی

تعداد کل استنادها FB	فراوانی F	مؤلف B
۲۵	۲۵	۱
۲۱	۲۱	۱
۱۷	۱۷	۱
۴۲	۱۴	۳
۱۳	۱۳	۱
۱۱	۱۱	۱
۳۰	۱۰	۳
۲۷	۹	۳
۱۴	۷	۲
۶	۶	۱
۴۰	۵	۸
۴۰	۴	۱۰
۱۰۸	۳	۳۶
۱۰۶	۲	۵۳
۴۸۰	۱	۴۸۰
۹۸۰	جمع ۶۰۴	

هر کدام یک بار استناد شده است که اینها دارای کمترین استناد به خود و کتاب‌هایشان هستند؛ در مجموع ۱۰۰۰ استناد به ۷۷۶ مؤلف کتاب‌های لاتین معماری شده است.

با توجه به جداول ۱۴ الی ۱۷ مؤلفان پراستناد کتاب‌های فارسی شهرسازی به ترتیب از این قرارند:

۱. محمود توسلی با ۴۸ بار استناد؛
۲. سید حسین بحرینی با ۳۵ بار استناد؛
۳. سید محسن حبیبی با ۲۲ بار استناد.

و عناوین پراستناد کتاب‌های فارسی شهرسازی ۱۷ عنوان است که ۱۱۷ استناد را به خود اختصاص داده‌اند. اهم این عناوین از این قرارند:

۱. تئوری شکل خوب شهر / کوئین لینچ. ترجمه حسین بحرینی. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۶ (۲۰ استناد)؛
۲. شهرسازی، تخیلات و واقعیات / فرانسواز شوای. ترجمه محسن حبیبی. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۵ (۱۸ بار استناد)؛

توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های لاتین شهرسازی

جدول ۱۶ نشان‌دهنده نویسنده‌گان کتاب‌های لاتین شهرسازی است که کتاب‌های تألیفی آنها مورد استناد واقع شده است. طبق این جدول بیشترین استناد به یک نویسنده با ۲۵ بار استناد بوده است و به ۴۸۰ نویسنده هر کدام یک بار استناد شده است. در مجموع ۹۸۰ بار به ۶۰۴ مؤلف کتاب‌های لاتین شهرسازی استناد شده است.

توزیع فراوانی استناد به کتاب‌های لاتین معماری

عجمداورلی ۱۷ مربوط به نویسنده‌گان کتاب‌های لاتین معماری است که کتاب‌های تألیفی آنها مورد استناد واقع شده است. در این جدول به یک نویسنده ۱۴ بار استناد شده که دارای بیشترین استناد است و به ۶۸۳ نویسنده

جدول ۱۷. توزیع فراوانی استناد کتاب های لاتین معماری

تعداد کل استنادها FB	فراوانی F	مؤلف B
۱۴	۱۴ بار	۱
۹	۹	۱
۱۶	۸	۲
۲۸	۷	۴
۳۶	۶	۶
۳۰	۵	۶
۳۶	۴	۹
۶۰	۳	۲۰
۸۸	۲	۴۴
۶۸۳	۱	۶۸۳
۱۰۰۰		جمع ۷۷۶

2. VITRUVIUS: THE TEN BOOKS ON ARCHITECTURE / POLLIO. VITRUVIUS.- NEW YORK: DOVER, 1960 (۵ بار استناد);

3. FORM STRUCTURE IN ARCHITECTURE / ALEXANDER ZANNOD.- NEW YORK: VAN NOSTRAND, 1982 (۴ بار استناد).

در مجموع به این سه عنوان کتاب لاتین ۱۷ بار استناد شده است.

این بخش در پاسخ به پرسش ۸ و ۹ پژوهش است که پربسامدترین مؤلفان و منابع مورد استناد را نشان می دهد.

نتایج و پیشنهادها

۳۵ عنوان پایان نامه فارغ التحصیلان دکترای دانشکده هنرهای زیبا در رشته معماری و شهرسازی، ۵۵۴۲ استناد داشته اند که کتاب ها با ۴۵۸۰ (۸۲/۶ درصد) دارای بیشترین استناد هستند. از کتاب های فارسی با ۲۵۸۶ استناد و کتاب های انگلیسی با ۱۹۸۰ استناد استفاده شده است. منابع فارسی مورد استفاده دانشجویان بالاترین استناد را داشته است. پیشنهاد می شود که توجه به منابع لاتین و آخرین یافته های علمی علاوه بر منابع فارسی مدنظر دانشجویان به ویژه در مقطع تحصیلی دکترای قرار گیرد. محدود بودن تألیف منابع علمی چاپی و نیز ترجمه کتاب های علمی در این رشته مستلزم استفاده از منابع انگلیسی و اطلاع رسانی پدیده های علمی جدید در این دور رشته است. نشریات دومین منبع مورد استناد بودند که تعداد استناد به مجلات فارسی ۴۸۲ و تعداد استناد به مجلات انگلیسی ۲۳۷ استناد است. مجلات از منابع مهم اطلاعاتی و حاوی جدیدترین اطلاعات علمی روز هستند. کهنگی مقالات بیان کننده کم اهمیت دادن به این منابع مهم اطلاعاتی است. پیشنهاد می شود که توجه بیشتری به گردآوری مجلات روزآمد و شناساندن این منابع از طرف کتابخانه برای دانشجویان بشود. این منابع پشتوانه خوبی برای تحقیقات و پژوهش هستند. به مقالات مجلات انگلیسی که جدیدترین یافته های علمی در موضوعات مختلف را دارند توجه بیشتری شود. از آنجا که زبان غالب در این بررسی زبان فارسی است منابع علمی فارسی در کتابخانه تقویت شود. نیم عمر متوسط کل منابع ۱۷ سال و ۷ ماه است که نشان

۳. از شار تاشهر / محسن حبیبی. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۵ (۱۶ بار استناد).

مؤلفان پراستناد کتاب های فارسی معماری به ترتیب از این قرارند:

۱. محمد منصور فلامکی (۳۳ بار استناد);
  ۲. منوچهر مزینی (۱۵ بار).
- و عناوین معماری پراستناد به ترتیب:
۱. فضا، زمان و معماری / زیگفرید گیوئون. ترجمه منوچهر مزینی. - چاپ سوم. - تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۵ (۱۵ بار استناد);
  ۲. تاریخ معماری مدرن / بنه ولو لئونارد. ترجمه سیروس باور. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۳ (۱۴ بار استناد).

عناوین پر استناد کتاب های لاتین شهرسازی به ترتیب پر استنادترین به کم استنادترین چنین است:

1. *Human Aspects of Urban Form:..* / Amos RAPOPOT. OXFORD, PERGAMON PRESS, (۹۰ بار استناد);
2. *CITY IN HISTORY* / LEWIS MANFORD.- LONDON: SECKERFW, 1961, (۱۷ بار استناد).

عناوین پر استناد کتاب های لاتین معماری به ترتیب از این قرارند:

1. *FINDIGLOST SPACE* / ROGER TRANCIK (۸ بار استناد)

منابع

- از قدمت منابع اطلاعاتی مورد استفاده دانشجویان دارد. مجلات مورد استفاده از قانون برادفورد (مدل گستره مجلات) تبعیت می‌کنند و با استفاده از آن مجلات ۱. نشریه آبادی؛ ۲. نشریه مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن؛ ۳. نشریه معماری و شهرسازی؛ ۴. نشریه هنرهای زیبا و نشریات لاتین با اسامی:
1. *Journal of Ekistics*; 2. *Journal of Architectural Design*; 3. *Urban age*; 4. *Journal of the School of Architecture of Illinois*.
- به عنوان مجلات هسته مشخص شده‌اند. پربسامدترین مؤلفان در این بررسی به ترتیب محمود توسلی و محمد منصور فلامکی، و پربسامدترین عناوین کتاب‌های فارسی به ترتیب تئوری شکل خوب شهر، و فضا، زمان و معماری است.
1. *Human Aspects Of Urban Form Lamos Raports*.
  2. *Vitruvius: The Ten Books On Architecture / Votruvis*.
- متوسط استنادها در هر پایان‌نامه ۱۵۸/۳ استناد است که بیشترین آنها به رشته معماری با ۱۸۷/۶ استناد و کمترین آن به رشته شهرسازی با ۱۳۸/۹ استناد اختصاص دارد. با توجه به کثرت متوسط استناد در هر پایان‌نامه توصیه می‌شود از مآخذ مورد اشاره در پایان‌نامه‌ها به صورت بنیادی استفاده شود.
۱. آزاد، اسدالله؛ منصوریان، یزدان. «نگاهی به عناوین پایان‌نامه‌های دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی خارج بین سال‌های ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۹». کتابداری، دفترسی و هفتم، ۱۳۸۰.
۲. آزیده، باهره. «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران ۱۳۷۶-۱۳۷۰». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۸.
۳. حری، عباس. «اهمیت اطلاعاتی پایان‌نامه‌ها». پژوهشنامه آموزشی، دوره اول، ۲ (زمستان ۱۳۶۹): ۶-۱۱.
۴. سیفی رستمی، میترا. «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان رشته‌های حقوق بین‌الملل و روابط بین‌الملل دانشگاه تهران در فاصله سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۶۷». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۹.
۵. شفیعی، فریال. «تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات عرب دانشکده ادبیات دانشگاه تهران سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۷۰». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۹.
۶. هویدا، علیرضا. آمار و روش‌های کمی در کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: سمت، ۱۳۷۸.
7. Lal, Arjun. "Ranking of Periodicals in the Field of Soil Science". *Annual of Library Science and Documentation*, 32 feb. 1990.
8. Popovich, Charles G. *Business Management Research Characteristics and Collection Evaluation Citation Analysis Dissertation*. New York: [s.n], 1976.

تاریخ دریافت: ۱۳۸۲/۸/۱۹

